

ISTORIE

Timothy D. Snyder (n. 1969) și-a obținut doctoratul (ca bursier British Marshall) la Universitatea Oxford, în 1995. A studiat, ca bursier, la Paris, Viena, Varșovia și Harvard. Este profesor de istorie la Yale University, specializat în istoria Europei Centrale și de Răsărit, precum și în istoria Holocaustului. Este, de asemenea, afiliat la Institut für Menschen vom Wissenschaften de la Viena și la Collège d'Europe (Brugge) / Collège d'Europe de la Natolin (Varșovia). Predă cursuri de istorie politică a Europei de Est și despre Holocaust. Este membru al Comitetului pentru Conștiință al Muzeului Memorial al Holocaustului și membru al comitetelor editoriale ale *Journal of Modern European History* și *East European Politics and Societies*.

Principalele publicații: *Nationalism, Marxism, and Modern Central Europe. A Biography of Kazimierz Kelles-Krauz* (1998), *The Reconstruction of Nations. Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999* (2003), *Sketches from a Secret War. A Polish Artist's Mission to Liberate Soviet Ukraine* (2005), *The Red Prince: The Secret Lives of a Habsburg Archduke* (2008), *Bloodlands. Europe Between Hitler and Stalin* (2010; trad. rom. *Tărâmul morții: Europa între Hitler și Stalin*, Humanitas, 2012), *Thinking the Twentieth Century* (cu Tony Judt; 2012), *Black Earth: The Holocaust as History and Warning* (2015; trad. rom. *Pământul negru: Holocaustul ca istorie și avertisment*), *On Tyranny: Twenty Lessons from the Twentieth Century* (2017), *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America* (2018). A primit numeroase premii, iar cărțile sale au devenit bestselleruri și au fost traduse în peste 20 de limbi.

TIMOTHY SNYDER

PĂMÂNTUL NEGRU

HOLOCAUSTUL

CA ISTORIE

ȘI AVERTISMENT

Traducere din engleză de
Adina Avramescu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

CUPRINS

PROLOG	11
INTRODUCERE. Lumea lui Hitler	15
1. Spațiul vital	27
2. Berlin, Varșovia, Moscova	46
3. Promisiunea Palestinei	76
4. Distrugătorii statului	96
5. Dubla ocupație	137
6. Răul mai mare	164
7. Germani, polonezi, sovietici, evrei	198
8. Paradoxul Auschwitz	228
9. Suveranitate și supraviețuire	247
10. Salvatorii gri	271
11. Partizanii lui Dumnezeu și ai omului	293
12. Cei câțiva oameni drepecți	319
CONCLUZIE. Lumea noastră	341
<i>Mulțumiri</i>	367
<i>O precizare pentru folosirea unor termeni</i>	371
<i>Arhive și abrevieri</i>	373
<i>Note</i>	375
<i>Bibliografie</i>	415
<i>Indice</i>	455

Pentru K. și T.

*Im Kampf zwischen Dir und der Welt,
sekundiere der Welt.*

În lupta dintre tine și lume, fii de partea lumii.

Franz Kafka, 1917

*Ten jest z ojczyzny mojej.
Jest człowiekiem.*

El este din țara mea. O ființă umană.

Antoni Słonimski, 1943

*Schwarze Milch der Frühe wir trinken sie abends
wir trinken sie mittags und morgens wir trinken
sie nachts wir trinken und trinken.*

Laptele negru din zori / îl bem când e seară / îl
bem la amiaz îl bem și la noapte / îl bem și îl bem.

Paul Celan, 1944¹

לכל איש יש שם
שנתנו לו המזלות
ונתנו לו שכניו

Fiecare om are un nume / de la stele / de la vecinii
săi.

Zelda Mishkovski, 1974

1. Trad. de Petre Solomon (n. tr.).

Prolog

În elegantul cartier 6 al Vienei, istoria Holocaustului este înscrisă în pavaj. În fața clădirilor în care, odinioară, au locuit și au muncit evreii, ascunse în trotuarele pe care aceștia au fost nevoiți cândva să le curețe cu mâinile goale, se află plăcuțe comemorative de alamă care poartă, fiecare, un nume, data deportării și locul morții.

În mintea unui adult, cuvintele și numerele fac legătura între trecut și prezent.

Perspectiva copilului este diferită. Copilul pornește de la lucruri.

Un băiețel din cartierul 6 observă, zi după zi, cum o echipă de muncitori înaintează cu lucrările de la o clădire la alta, pe partea cealaltă a străzii sale. Îi privește cum sparg trotuarul, ca și cum ar vrea să repare o țeavă sau să pună un cablu. Într-o dimineață, așteptând autobuzul spre grădiniță, băiețelul îi vede chiar peste drum pe bărbații care încarcă cu lopata asfaltul fumegând. În mâinile înmănușate ale acestora, plăcuțele comemorative par obiecte misterioase ce reflectă un crâmpei din lumina palidă a soarelui.

„*Was machen sie da, Papa?*“ [Ce fac acolo, tată?]. Tatăl băiatului tace. Se uită în lungul străzii, după autobuz. „*Sie bauen...*“ [Construiesc...]. Se oprește. Îi e greu să continue. Apoi vine autobuzul care le blochează priveliștea și deschide, cu o răsuflare de aer și benzină, o ușă automată către o zi normală.

Cu 75 de ani în urmă, în martie 1938, pe străzile Vienei, evreii îndepărtau cuvântul „Austria“ de pe pavaj, ștergând astfel o țară care înceta să existe odată cu venirea lui Hitler și a armatelor sale. Astăzi, pe aceleași trotuare, numele acelor evrei îi reproșează unei Austrii restaurate că, asemenea Europei înseși, rămâne șovăielnică în fața trecutului său.

De ce au fost persecutați evreii din Viena chiar în momentul în care Austria era ștearsă de pe hartă? De ce au fost trimiși apoi să fie omorâți în Bielorusia, la o mie de kilometri depărtare, când ura împotriva evreilor era evidentă chiar în Austria? Cum e posibil ca istoria unei populații stabilite într-un oraș (o țară, un continent) să ia sfârșit brusc și în mod violent? De ce străinii omoară străini? Și de ce vecinii omoară vecini?

În Viena, la fel ca în marile orașe ale Europei Centrale și de Vest, evreii au reprezentat o parte pregnantă a vieții urbane. În regiunile de la nord, sud și est de Viena, în Europa de Est, evreii trăiseră neîntrerupt în orașe și sate, în număr mare, de mai bine de cinci secole. Și apoi, în mai puțin de cinci ani, peste cinci milioane dintre ei au fost omorâți.

Intuițiile noastre ne induc în eroare. Asociem în mod corect Holocaustul cu ideologia nazistă, dar uităm că mulți dintre criminali nu au fost naziști și nici măcar germani. Ne gândim prima dată la evreii germani, cu toate că aproape toți evreii omorâți în Holocaust au trăit dincolo de granițele Germaniei. Ne gândim la lagărele de concentrare, deși puțini dintre evreii uciși au văzut vreodată unul. Învinuim statul, chiar dacă crima a fost posibilă numai acolo unde instituțiile statului erau distruse. Dăm vina pe știință, și admitem prin aceasta un element important al concepției lui Hitler despre lume. Blamăm națiunile, complăcându-ne astfel în simplificări folosite chiar de naziști.

Ne aducem aminte de victime, dar tindem să confundăm comemorarea cu înțelegerea. Memorialul din cartierul 6 al Vienei se numește *Amintire pentru viitor*. Acum că Holocaustul este de domeniul trecutului, ar trebui să fim oare încrezători că ne așteaptă un viitor pe care-l putem discerne cu ușurință? Împărțim lumea aceasta atât cu călăii uitați, cât și cu victimele comemorate. Iar lumea se schimbă acum, reactivând temeri care erau familiare în vremea lui Hitler și la care Hitler a răspuns. Istoria Holocaustului nu a luat sfârșit. Precedentul său este etern, iar lecțiile sale încă nu au fost învățate.

O relatare instructivă a crimelor în masă îndreptate împotriva evreilor din Europa trebuie să fie planetară, pentru că gândirea lui Hitler a fost ecologică, tratându-i pe evrei ca pe o rană a naturii. O asemenea istorie trebuie să fie colonială, deoarece Hitler și-a dorit războaie de exterminare în teritoriile vecine în care locuiau evrei. Trebuie să fie internațională, pentru că germanii și alții nu au omorât evrei

în Germania, ci în alte țări. Trebuie să fie cronologică, în sensul că venirea lui Hitler la putere în Germania – doar o parte a istoriei – a fost urmată de cucerirea Austriei, Cehoslovaciei și Poloniei, pași care au dus la reformularea Soluției Finale. Trebuie să fie politică, într-un sens anume, deoarece prin distrugerea statelor vecine Germania a creat zone în care – mai cu seamă în Uniunea Sovietică ocupată – au putut fi inventate tehnici de anihilare. Trebuie să fie multifocală, oferind perspective distincte de cele ale naziștilor înșiși și folosind surse de la toate grupurile – de la evrei și neevrei – de pe cuprinsul teritoriilor în care au avut loc crimele. Aceasta nu este doar o chestiune de dreptate, ci și de înțelegere. O asemenea prezentare trebuie, de asemenea, să fie umană, înfățișând deopotrivă încercările de a supraviețui și pe cele de a ucide, descriindu-i pe evreii care se luptau să rămână în viață, dar și pe cei câțiva neevrei care au căutat să-i ajute, acceptând complexitatea innăscută și ireductibilă a indivizilor și a confruntărilor.

O istorie a Holocaustului trebuie să fie contemporană, permițându-ne să deslușim ce a rămas din epoca lui Hitler în mințile și în viețile noastre. Concepția lui Hitler despre lume nu a generat de una singură Holocaustul, însă coerența sa ascunsă a generat tipuri noi de politici distructive și o nouă cunoaștere despre capacitatea omească de a ucide în masă. Combinația exactă dintre ideologia și circumstanțele anului 1941 nu se va ivi din nou, dar ceva asemănător e posibil să apară. O parte din efortul de a înțelege trecutul ține astfel de efortul necesar pentru a ne înțelege pe noi înșine. Holocaustul nu este doar istorie, ci și avertisment.

INTRODUCERE

Lumea lui Hitler

Nu putem ști nimic despre viitor, credea Hitler, cu excepția limitelor planetei noastre: „aria suprafeței unui spațiu măsurat cu exactitate“. Ecologia înseamnă penurie, iar existența, o luptă pentru pământ. Structura neschimbătoare a vieții este diviziunea animalelor în specii, condamnate la „izolare interioară“ și la o nesfârșită luptă pe viață și pe moarte. Hitler era convins că rasele umane sunt asemenea speciilor. Rasele superioare încă mai evoluează din cele inferioare, ceea ce înseamnă că încrucișarea ar fi posibilă, dar imorală. Ele ar trebui să se comporte precum speciile: să se împerecheze cu cei de-o seamă și să caute să-i ucidă pe cei diferiți. Pentru Hitler, aceasta era o lege – legea luptei rasiale – la fel de sigură ca legea gravitației. Această luptă nu are capăt și nici vreun rezultat cert. O rasă poate să triumfe și să înflorească, la fel de bine cum poate să cadă victimă foametei și să dispară.¹

În lumea lui Hitler, legea junglei era singura lege. Oamenii trebuiau să se abțină de la orice pornire miloasă și să fie cât se poate de rapace. Hitler se despărțea astfel de tradițiile gândirii politice pentru care ființele umane se deosebeau de natură prin capacitatea lor de a imagina și de a crea noi forme de asociere. Pornind de la această presupozitie, gânditorii politici au încercat să descrie nu numai formele de societate posibile, ci și pe cele mai juste dintre ele. Însă pentru Hitler natura era adevărul unic, brutal și zdrobitor, iar întreaga istorie a strădaniei de a gândi altfel era o iluzie. Carl Schmitt, un important teoretician nazist al dreptului, a explicat că politica nu e generată de istorie sau de concepte, ci de sentimentul nostru de dușmănie. Dușmanii noștri rasiali au fost selectați de natură, iar sarcina noastră ar fi să ne luptăm, să ucidem și să murim.²

„Natura“, scria Hitler, „nu cunoaște limite politice. Ea pune forme de viață pe pământ și apoi le lasă libere într-un joc pentru putere.“

De vreme ce politica este natură, iar natura este luptă, orice fel de gândire politică devine imposibilă. Această concluzie era o reformulare extremă a unui loc comun din secolul al XIX-lea potrivit căruia activitățile oamenilor pot fi înțelese în termenii biologiei. În anii 1880 și 1890, popularizatori și gânditori serioși, influențați de ideea lui Charles Darwin privind selecția naturală, au sugerat că problemele străvechi ale gândirii politice fuseseră rezolvate de această revoluție în zoologie. În tinerețea lui Hitler, toate formele majore ale teoriei politice erau influențate de o interpretare a lui Darwin în care competiția era identificată drept un factor benefic din punct de vedere social.³ Pentru Herbert Spencer, apărătorul britanic al capitalismului, piața era asemena unei ecosfere în care supraviețuiește cel mai puternic și mai bun. Utilitatea adusă de competiția neîngrădită justifica relele sale imediate. Opozanții capitalismului, socialiștii Internaționalei a II-a, au îmbrățișat, la rândul lor, analogii biologice. Ei au ajuns să atribuie un caracter „științific” luptei de clasă și să considere omul drept un animal între multe altele, și nu o ființă dotată cu o creativitate aparte și o esență umană specifică. Karl Kautsky, principalul teoretician marxist din acea vreme, insista în mod pedant asupra ideii că oamenii sunt animale.

Însă acești liberali și socialiști erau constrânși, fie că își dădeau seama sau nu de asta, de atașamentul lor față de tradiții și instituții; obiceiurile mentale generate de experiența socială îi împiedicau să ajungă la cele mai radicale concluzii.⁴ Erau angajați din punct de vedere etic față de aspirații precum creșterea economică sau dreptatea socială și li se părea atractiv sau convenabil să-și imagineze că ele vor fi produse de competiția naturală. Hitler și-a intitulat cartea *Mein Kampf – Lupta mea*. Pornind de la aceste două cuvinte, pe parcursul a două volume întinse și a două decenii de viață politică, el a dat dovadă de un narcisism inepuizabil, de o consecvență necruțătoare și de un nihilism exuberant, acolo unde alții se opriseră. Înfruntarea neîncetată dintre rase nu este un element al vieții, ci esența ei. Iar a spune acest lucru nu înseamnă a construi o teorie, ci a observa universul așa cum este. Lupta este viața, nu un mijloc către un alt scop. Ea nu este justificată de prosperitatea (capitalism) sau de dreptatea (socialism) pe care se presupune că le-ar aduce. Teza lui Hitler nu era cătuși de puțin că scopul dezirabil justifică mijloacele sângeroase. Nu există nici un scop, ci doar silnicie. Rasa este reală, în vreme ce indivizii și clasele sunt constructe eronate și tranzitorii. Lupta nu

este o metaforă sau o analogie, ci un adevăr total și palpabil. Cel slab este sortit să fie dominat de cel puternic, întrucât „lumea nu este pentru cei lași“. Și asta este tot ceea ce trebuie să știm și să credem.

Concepția lui Hitler despre lume respinge tradițiile religioase și seculare, și totuși se sprijină pe amândouă. Cu toate că nu a fost un gânditor original, el a oferit o anumită soluție unei crize atât a gândirii cât și a credinței. La fel ca mulți alții înaintea sa, a căutat să le aducă împreună. Însă ceea ce voia el să construiască nu era o sinteză înălțătoare menită să salveze sufletul și mintea deopotrivă, ci o coliziune seducătoare, distructivă pentru amândouă. Lupta rasială a lui Hitler era înfățișată drept un fapt susținut de știință, însă el numea ca obiect al ei „pâinea de toate zilele“.⁵ Cu aceste cuvinte, el invoca unul dintre cele mai cunoscute texte creștine, schimbându-i totodată profund semnificația. „Și dă-ne nouă astăzi“, se rugau cei care rosteau Tatăl Nostru, „pâinea noastră cea de toate zilele“. În universul pe care-l descrie rugăciunea există o metafizică, o ordine de dincolo de această planetă, idei despre bine care trec de la o sferă la alta. Cei care spun Tatăl Nostru îi cer lui Dumnezeu „și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri. Și nu ne duce pe noi în ispită, și ne izbăvește de cel rău“. În „lupta pentru bogățiile naturii“ descrisă de Hitler, este un păcat să nu-ți însușești tot ce se poate și o crimă să-i lași pe alții să supraviețuiască. Compasiunea contravine ordinii lucrurilor, pentru că permite celui slab să se propage. Ceea ce trebuie să facă oamenii, spune Hitler, este să respingă poruncile biblice. „Dacă pot să accept o poruncă divină“, scrie el, „este aceasta: «Trebuie să-ți conservești specia»“.

Hitler a exploatat imagini și motive familiare creștinilor: Dumnezeu, rugăciuni, păcatul original, porunci, profeți, poporul ales, Mesia – chiar și bine-cunoscuta structură tripartită a timpului din creștinism: întâi paradisul, apoi exodul și, la final, izbăvirea.⁶ Trăim în mizerie și trebuie să ne străduim din greu în vederea purificării noastre și a lumii, pentru a ne putea întoarce astfel în paradis. A vedea paradisul mai degrabă ca pe o luptă a speciilor decât ca pe un loc al armoniei creației, înseamnă a uni năzuința creștină cu realismul aparent al biologiei. Războiul tuturor împotriva tuturor nu mai apare drept o înspăimântătoare lipsă de noimă, ci, dimpotrivă, ca singura noimă de urmărit în univers. Abundența naturii este destinată omului, într-adevăr, așa cum se spune în Geneză, dar numai acelor oameni care urmează

legea naturii și se luptă pentru ea. Precum în Geneză, și în *Lupta mea* natura este o resursă pentru om: dar nu pentru toți oamenii, ci numai pentru rasele triumfătoare. Edenul nu este o grădină, ci o tranșee.

Cunoașterea corpului nu este problema, ca în Geneză, ci soluția.⁷ Cel care învinge trebuie să se împerecheze: după crimă, gândea Hitler, următoarea datorie a omului este sexul și reproducerea. În schema lui, păcatul originar care a dus la căderea omului a fost al minții și al sufletului, nu al trupului. Pentru Hitler, trista noastră slăbiciune constă în faptul că putem gândi, și astfel ne dăm seama că și alți indivizi, aparținând altor rase, o pot face, iar prin aceasta să-i recunoaștem drept semenii noștri. Oamenii nu au părăsit paradisul sângeros al lui Hitler din cauza cunoașterii carnale. Au părăsit paradisul din cauza cunoașterii binelui și răului.

Când paradisul se prăbușește și oamenii sunt separați de natură, este învinovățit un personaj care nu este nici uman, nici natural, precum șarpele din Geneză. Dacă oamenii nu sunt, de fapt, nimic altceva decât un element al naturii, iar natura, după cum arată știința, este o luptă sângeroasă, ceva de dincolo de ea trebuie să fi corupt specia. Pentru Hitler, aducătorul cunoașterii binelui și răului pe pământ, distrugătorul Edenului, a fost evreul. Evreul este cel care a spus oamenilor că sunt deasupra altor animale și că au capacitatea de a-și hotărî singuri viitorul. Evreul este cel care a introdus distincția falsă între politică și natură, între umanitate și luptă. Destinul lui Hitler, așa cum l-a văzut el, era să răscumpere păcatul originar al spiritualității evreiești și să refacă paradisul sângelui.⁸ Întrucât *homo sapiens* poate să supraviețuiască doar prin ucidere rasială neîngrădită, triumful evreiesc al rațiunii asupra impulsului ar însemna sfârșitul speciei. Hitler credea că rasa umană are nevoie de o „perspectivă asupra lumii“ care să-i permită să triumfe, ceea ce, în ultimă instanță, însemna „credința“ în propria sa misiune irațională.

Prezentarea pe care Hitler o face amenințării evreiești scoate la iveală amestecul său specific de idei religioase și zoologice. Dacă evreul triumfă, scrie el, „atunci cununa victoriei sale va fi coroana funerară a speciei umane“. Pe de-o parte, imaginea unui univers fără ființe omenești, avansată de Hitler, accepta verdictul științei cu privire la o planetă străveche pe care omenirea evoluase. După victoria evreiască, scrie el, „pământul își va face din nou drum prin univers fără absolut nici un om, așa cum a mai făcut-o cu milioane de ani în urmă“. Totodată, după cum spune foarte clar în același pasaj din *Lupta mea*,

acest pământ străvechi al raselor și exterminării este creația lui Dumnezeu. „Prin urmare, eu cred că acționez în conformitate cu dorințele Creatorului. Câtă vreme îl împiedic pe evreu, eu apăr opera Domnului.“⁹

Pentru Hitler, specia se împarte în rase, însă el nu îi consideră pe evrei o rasă, fie ea inferioară sau superioară, ci o non-rasă sau o contra-rasă.¹⁰ Rasele urmează natura și se luptă pentru pământ și hrană, în vreme ce evreii urmează logica nefirească a „ne-naturii“. Ei se opun imperativelor elementare ale naturii, refuzând să se mulțumească cu cucerirea unui anumit habitat și îi conving și pe alții să se comporte la fel. Ei vor cu tot dinadinsul să domine întreaga planetă și pe locuitorii acesteia, și în acest scop au inventat idei generale care îndepărtează rasele de lupta naturală. Planeta nu are nimic de oferit cu excepția sângelui și a pământului, și totuși evreii creează în mod extravagant concepte care fac ca lumea să fie văzută mai degrabă ca o ordine umană decât ca o capcană ecologică. Ideile de reciprocitate politică, practicile prin care oamenii îi recunosc pe alți oameni ca atare vin de la evrei.

Critica fundamentală a lui Hitler nu este cea obișnuită, potrivit căreia ființele umane au fost la origine bune, dar s-au lăsat corupte de o civilizație mult prea evreiască. Susține, dimpotrivă, că oamenii sunt animale și că orice exercitare a deliberării etice este în sine un semn al corupției evreiești. Detestabile sunt tocmai încercarea de a stabili un ideal universal și eforturile în direcția acestuia. Heinrich Himmler, cel mai important colaborator al lui Hitler, nu a urmărit fiecare fir încâlcit al gândirii acestuia, dar a înțeles concluziile: etica în sine este eroarea; singura moralitate este fidelitatea față de rasă.¹¹ Participarea la uciderea în masă, susținea Himmler, este un act bun deoarece asigură rasei atât o armonie interioară, cât și unitatea cu natura. Dificultatea de a vedea, de exemplu, mii de cadavre ale evreilor a marcat transcenderea moralei convenționale. Inconvenientele temporare ale crimei erau un sacrificiu util pentru viitorul rasei.

Orice atitudine non-rasistă este evreiască, credea Hitler, și orice idee universală reprezintă un mecanism al dominației evreiești. Capitalismul și comunismul sunt ambele evreiești. Aparenta lor îmbrățișare a luptei nu este decât o mască ce acoperă dorința evreilor de a domina lumea. Orice idee abstractă despre stat este de asemenea evreiască. „Nu există stat ca scop în sine“, scria Hitler. Asta pentru că, explica el, „țelul suprem al oamenilor nu este conservarea vreunui

stat sau guvern dat, ci a spiței lor“. Pe parcursul luptelor rasiale, granițele statelor existente vor fi măturate de forțele naturii: „Prezența frontierelor politice nu trebuie să ne abată de la frontierele Dreptului Etern.“

Dacă statele nu sunt realizări impresionante ale oamenilor, ci doar niște bariere fragile, care trebuie să fie depășite de natură, înseamnă că legea este particulară, și nu generală, și nu o cale spre egalitate, ci un artefact al superiorității rasiale. Hans Frank, avocatul personal al lui Hitler și, pe parcursul celui de-al Doilea Război Mondial, guvernatorul general al Poloniei ocupate, susținea că legea a fost „construită pe elementele de supraviețuire ale poporului nostru german“. Tradițiile juridice întemeiate pe orice altceva în afară de rasă sunt „abstracții anemice“. Legea nu putea să aibă alt scop decât codificarea intuițiilor fulgurante ale Fűhrerului referitoare la binele rasei sale. Conceptul german de *Rechtsstaat*, un stat care funcționează după principiul supremației legii, este lipsit de substanță. Așa cum arăta Carl Schmitt, legea servește rasei, după cum statul este în slujba rasei și, astfel, rasa este singurul concept pertinent. Ideea unui stat constrâns de standarde juridice externe a fost o înșelăciune menită să-l suprimă pe cel puternic.¹²

În măsura în care ideile universale au pătruns în mințile neevreilor, susținea Hitler, acestea au slăbit comunitățile rasiale, spre avantajul evreilor. Conținutul diverselor idei politice este irelevant, de vreme ce nu sunt altceva decât capcane pentru proști. Nu există evrei liberali și nici naționaliști evrei, nici Mesia evrei și nici bolșevici evrei: „Bolșevismul este copilul ilegal al creștinismului. Și ambele sunt invenții ale evreului.“ Hitler îl vedea pe Isus ca pe un inamic al evreilor ale cărui învățături fuseseră pervertite de Pavel, cu scopul de a crea încă un universalism evreiesc fals, cel al milei față de cel slab. De la Sfântul Pavel și până la Lev Troțki, pretindea Hitler, au existat doar evrei care au adoptat diferite deghizări pentru a-i seduce pe naivi. Ideile nu au origini istorice și nici vreo legătură cu succesiunea evenimentelor sau creativitatea indivizilor. Ele sunt pur și simplu creații tactice ale evreilor și din această perspectivă sunt toate la fel.¹³

Într-adevăr, pentru Hitler, nu există o istorie a omenirii ca atare. „Toate evenimentele istorice ale lumii“, susținea el, „nu sunt nimic altceva decât expresia impulsului de autoconservare al raselor, cu mai mult sau mai puțin succes“. Ceea ce trebuie să reținem din trecut este permanenta încercare a evreilor de a distorsiona structura

naturii. Iar acest lucru va continua atâta vreme cât evreii vor exista pe pământ. „Eвреimea“, scria Hitler, „este cea care distruge întotdeauna această ordine“. Cel puternic trebuie să-l înfometeze pe cel slab, însă evreii pot să aranjeze lucrurile în așa fel încât cel slab să-l înfometeze pe cel puternic. Aceasta nu este o nedreptate în sensul normal al cuvântului, ci o violare a logicii existenței. Într-un univers deformat de ideile evreiești, lupta poate să ducă la rezultate de neconceput: nu la supraviețuirea celui mai adaptat, ci la moartea prin înfometare a acestuia.¹⁴

De aici rezulta că atâta vreme cât există evrei, germanii vor fi întotdeauna victime. Fiind rasa superioară, germanii merită cel mai mult și au cel mai mult de pierdut. Puterea nefirească a evreilor „ucide viitorul“.

Deși Hitler se străduia să definească o lume fără istorie, ideile i-au fost modificate de propriile experiențe. Primul Război Mondial, cel mai sângeros din istorie, desfășurat pe un continent care se considera civilizat, a destrămat încrederea pronunțată împărtășită de mulți europeni în faptul că rivalitatea este în ultimă instanță benefică. Însă pentru unii europeni de extremă dreapta sau stânga învățăminte au fost exact cele opuse. Ei credeau că nu cursese destul de mult sânge și că sacrificiul fusese incomplet. Pentru bolșevicii din Imperiul Rus, marxiști disciplinați și voluntariști, războiul și energiile revoluționare generate de acesta reprezentau o oportunitate pentru a începe reconstrucția socialistă a lumii. Pentru Hitler, ca și pentru mulți alți germani, războiul s-a sfârșit înainte de a fi decis cu adevărat, superiorii rasiali au fost luați de pe câmpul de luptă înainte să fi câștigat ce li se cuvenea. Desigur, sentimentul că Germania trebuie să învingă era larg răspândit – și nu numai în rândurile militariștilor sau extremiștilor. Thomas Mann, cel mai mare scriitor german și mai târziu un oponent al lui Hitler, vorbea despre „drepturile [Germaniei] la dominație, la a lua parte la administrarea planetei“. Edith Stein, o strălucită filozoafă germană care a dezvoltat o teorie a empatiei, considera că „este de neînchipuit ca noi să fim învinși acum“. După ce Hitler a venit la putere, a fost prinsă în mănăstirea în care se afla și omorâtă fiindcă era evreică.¹⁵

Pentru Hitler, felul în care s-a încheiat Primul Război Mondial vădea declinul planetei. Modul în care el a înțeles acest rezultat mergea dincolo de naționalismul compatrioților săi germani, iar reacția